

داستان یک سرنگونی

گوروش احمدی

دیپلمات پیشین

فروپاشی رژیم بشار اسد در سوریه را اگر یک زلزله سیاسی در خاورمیانه عربی بنامیم، افرات نکرده‌ایم. سوریه کشوری در حاشیه منطقه نیست، بلکه در قلب آن قرار دارد. چنین تحول تاریخی در چنین کشوری، هم کشورهای مهم منطقه و محیط عربی اطراف آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد و هم سیستم‌های ژئوپلیتیک غیرعربی هم‌جوار را متحول می‌کند و بر جهانی از روندهای جهانی نیز تأثیر خواهد داشت. درباره اینکه چرا چنین شد و چه پیامدهایی بر آن مترتب است، یک بررسی اجمالی و مقدماتی می‌تواند حاکی از نکات زیر باشد:

۱- در اینکه حکومت‌های تک‌نفره و مبتنی بر امیال، منویات و تصمیمات یک فرد با وجود اقتدار غلط‌انداز آنها، از درون بسیار متزلزل‌اند، هیچ‌گاه تردیدی نبوده است. فساد مالی و اداری و منافع شخصی در چنین حکومت‌هایی که بر حامی‌پروری برکشیده‌شدگان استوار است، هیچ‌گاه اجازه برقراری رابطه‌ای قابل اتکا بین رأس هرم و لایه‌های حکومتی زیرین را نداده است. هم‌زمان عموم مردم که شاهد تعاملات فاسد در رأس هرم هستند و شرایط زندگی آنها به طور مستمر بر اثر سوءمدیریت و افزایش فساد بیش‌ازپیش وخیم می‌شود، از حکومت و رأس آن فاصله می‌گیرند. در چنین شرایطی همواره این احتمال وجود دارد که یک اتفاق موجب فروپاشی چنین حکومت‌هایی شود. درباره سقوط اسد، غالباً از بسته‌شدن دست حزب‌الله لبنان و درگیربودن روسیه در اوکراین و محدودیت‌های ایران به‌عنوان عواملی که موجب فروپاشی دولت اسد شد، اسم برده می‌شود. اما اینها عذرهای بدتر از گناه است. مگر یک نظام سیاسی باید تا این حد به عوامل خارجی برای حفظ خود در برابر عوامل داخلی متکی باشد؟

۲- دولت اسد بعد از خاموش‌شدن نسبی جبهه‌های جنگ داخلی طولانی‌مدت با صدها هزار قربانی، همه تلاش‌ها برای هرگونه اصلاح نظام سیاسی سوریه و حرکت در راستای اصلاح قانون اساسی و کاستن از قدرت مطلق رأس هرم و برگزاری انتخابات با حداقلی از آزادی و انصاف را قاطعانه خشی کرد و حکومت ۵۵ساله پدر و پسر با مشت آهنین و رد هرگونه اصلاح ادامه یافت. روندهایی مانند روند آستانه و کمیته اصلاح قانون اساسی نیز به‌همین‌دلیل به جایی نرسید و در این زمینه قطعاً کسانی که بشار اسد را به ادامه شیوه سابق تشویق کردند، به اندازه خود او مقصر بودند.

۳- تا آنجا که به ایران مربوط است، لازم است بررسی‌هایی درباره نحوه اداره سیاست ایران در قبال سوریه و مسئولیت کسانی که با تلاش‌های بین‌المللی برای اصلاح روندها در سوریه همراه نشدند، انجام شود. در جریان این حمایت‌ها از رأس هرم سیاسی در سوریه منابع هنگفتی هدر رفت و سابقه و ذهنیتی از ایران در مردم سوریه و مردم منطقه شکل گرفت که ممکن است اثرات آن سال‌ها زودنی نباشد. این بررسی همچنین باید شامل موضوعاتی مانند بی‌اطلاع‌ماندن از روندها در یکی، دو هفته گذشته نیز باشد و روشن شود که آیا دوایر مسئول از تزلزل در ارکان دولت اسد آگاه بودند و آیا وظایف خود را به‌درستی انجام دادند و غافلگیرشدن در این زمینه اجتناب‌پذیر بود یا خیر. در نگاهی کلی‌تر لازم است کاستی‌های اداره سیاست خارجی کشور در سال‌های اخیر و دلایل آن بررسی شود و روندهای موجود اصلاح شود.

۴- ناتوانی روسیه در کمک به متحشدن درس بزرگ دیگری است که تحولات اخیر سوریه با خود دارد. مسکو چه به دلیل ناتوانی و چه به خاطر نداشتن اراده لازم نتوانست هیچ کمکی به تنها متحد خود در منطقه خاورمیانه بکند. این ناتوانی یا نداشتن اراده برای کار با یک متحد برای جلوگیری از ادامه حرکت در مسیر بسیار خطرناک از یک سو و ناتوانی یا بی‌ارادگی برای ممانعت از سقوط این متحد به وقت حادثه، تصویری از چهره روسیه به‌عنوان یک متحد سیاسی در ذهن کشورها ترسیم کرده است که سال‌ها پایدار خواهد ماند و موجب خواهد شد تا از این پس کمتر دولتی تخم‌مرغی را در سبد روسیه بگذارد. وجه دیگری از این تحول مهم که می‌تواند ابعاد جهانی داشته باشد، تکلیف پایگاه‌های روسیه در سوریه و در شرق مدیترانه است. ازسدت‌رفتن این پایگاه‌ها دسترسی روسیه را به مدیترانه و شمال آفریقا محدود خواهد کرد و لطمه بزرگی به موقعیت روسیه در منطقه و در سطح جهانی خواهد زد.

۵- با این حال تأثیر سقوط دولت اسد بر معادلات قدرت در خاورمیانه مهم‌تر از جهات دیگر این تحول است.

سه‌شنبه ۲۰ آذر ۱۴۰۳
۸ جمادی‌الثانی ۱۴۴۶
۱۰ دسامبر ۲۰۲۴
سال بیست‌ویکم
شماره ۴۹۹۶
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

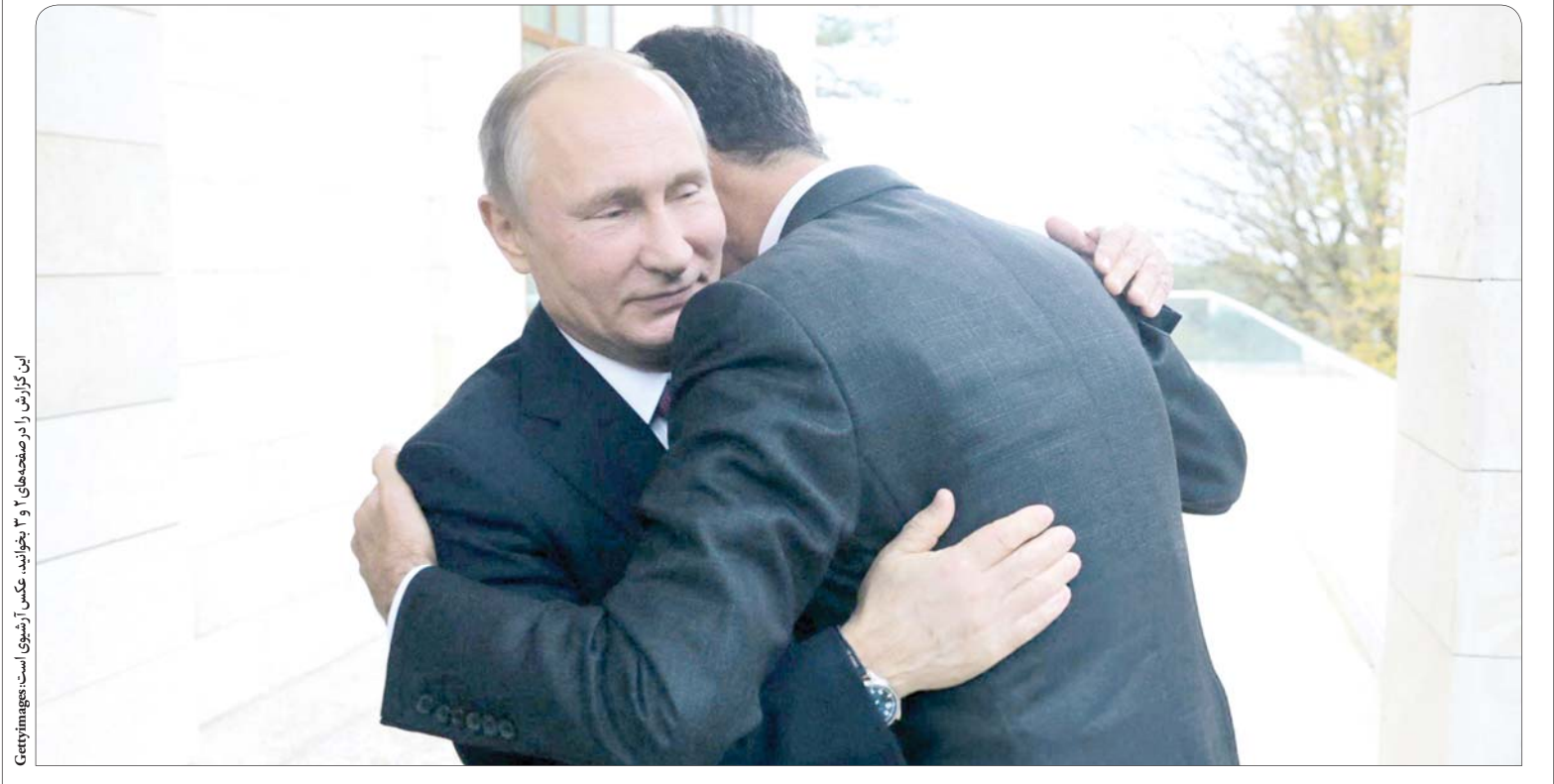
روزنامه

در «شرق» امروز می‌خوانید: انقلاب در صنعت خودروسازی؛ از کنترل دولتی به شکوفایی بخش خصوصی • نگاهی به فرایند قانونی تغییر نام در ایران • محسنی‌اژه‌ای:محور وفاق، «حَبْلِ اللَّهِ الْمَتِين» و «ولایت» است

«شرق» از ادامه تحولات میدانی و سیاسی سوریه گزارش می‌دهد

بشار در سایه پوتین

● **فلاحت پیشه: هر دولتی در دمشق باشد، باید بدهی ایران را بدهد** ● محمد البشیر، مأمور تشکیل دولت انتقالی سوریه شد

این گزارش را درصفحه‌های ۷ و ۸ بخوانید.عکس از شوی است، Gettyimages

یادداشت

این جهان جنگ آورو آن جنبش حقوق بشر

صالح‌نقره‌کار

وکیل دادگستری

بتوانند نظرات خود را بیان کنند و به توافق‌هایی براساس احترام متقابل دست یابند. دوم تقویت آموزش حقوق بشر؛ آگاهی‌بخشی به شهروندان از طریق آموزش رسمی و غیررسمی در زمینه حقوق و مسئولیت‌های‌شان که می‌تواند نقشی کلیدی در ایجاد جامعه‌ای مبتنی بر احترام به حقوق بشر ایفا کند. سوم تمرکز بر عدالت اجتماعی؛ کاهش نابرابری‌ها، تقویت عدالت اقتصادی و اجتماعی و اطمینان از دسترسی برابر به فرصت‌ها برای همه که پایه‌های اساسی تحقق حقوق بشر هستند. چهارم تقویت همکاری‌های بین‌المللی؛ تعامل مثبت با جامعه جهانی و بهره‌گیری از تجربیات دیگر کشورها در مسیر پیشبرد حقوق بشر که می‌تواند به تقویت این ارزش‌ها در داخل کمک کند. پنجم ایجاد ضمانت اجرایی اثربخش برای حقوق بشر؛ ایران باید از زمینه‌های حمایت اثربخش و تضامین مقبول برای تحقق‌پذیری

یادداشت

مشکل ناترازی و یارانه پنهان انرژی

محمدپورنیک

اقتصاددان و کارشناس بازنشسته UNDP

اولیه ممکن است. مخالفان کسر بودجه با این اقدام به دلیل افزایش پول و افزایش تورم بر اثر فشار تقاضا مخالف هستند.

برای حذف یارانه‌های پنهان و ستکین حامل‌های انرژی، افزایش ده‌ها برابری قیمت سوخت ضروری است. اجرای چنین سیاستی غیرممکن است، بنابراین افزایش قیمت باید در طول چندین سال انجام شود و در بین انواع مختلف حامل‌های انرژی توزیع شود. درباره این سیاست از آغاز باید به طور شفاف ازقانع‌کننده گفت‌وگو کرد. انتظار می‌رود که تولیدکنندگان و خانوارها حتی بیش از حذف بخش بزرگی از یارانه‌های انرژی رفتار مصرفی خود را تغییر دهند و تأثیر منفی افزایش قیمت بر اقتصاد واقعی را تا حدودی جبران کنند. درعین حال باید قیمت به صورت پلکانی تنظیم شود تا آثار منفی حذف یارانه سوخت بر فقرا و بنگاه‌های آسیب‌پذیر در بخش‌های صنعت و کشاورزی را به حداقل برساند. با توجه به قابلیت‌جانشینی اشکال مختلف حامل‌های انرژی، باید حذف یارانه به نحوی انجام شود که در دوره گذار که سرعت و زمان‌بندی حذف یارانه‌ها متفاوت است، امکان جایگزین‌کردن انواع انرژی‌ها حداقل شود. به طور مثال اگر یارانه برق سریع‌تر از گاز مایع حذف شود، مصرف اضافی گاز مایع به جای برق وضعیت کمبایی گاز مایع را تشدید خواهد کرد، ولی در بلندمدت باید امکان جایگزینی انواع حامل‌های انرژی افزایش یابد تا انرژی‌های آلاینده جای خود را به انرژی‌های پاک بدهند.

حقوق بشر بهره‌مند باشد. دادگاه حقوق اساسی و حقوق شهروندی و ایجاد نهاد ملی حقوق بشر و تقویت سپهر عمومی فعال حقوق بشر حائز توجه است. ششم نگاه مسئله‌محور و حل‌کننده چالش‌های حقوق بشری؛ ما درباره مسائلی مانند نرخ اعدام و مجازات‌های سالب حیات و مجازات‌های بدنی با وضعیتی مواجهیم که باید به یک برنامه اصلاح و توسعه نظام حقوقی مبتنی بر ارزش‌های حقوق‌بشری دست یابیم. با تأکید بر نسبیّت فرهنگی ایرانی و همه ملاحظات ملی و شرعی باید روزآمدتر عمل کنیم. هفتم بست فرهنگ رواداری و تبعیض‌ستیزی؛ ما در حوزه آموزش و ترویج مفاهیم حقوق بشری ضعف داریم، هرچند منابع ملی و دینی و تاریخی ما در دنیا بی‌نظیر است و از منشور گوروش تا کتیبه بیستون تا فرمان امام علی به مالک اشتر تا رساله حقوق امام سجاد و بسیاری مضامین دیگر فقیر نیستیم و حرف‌های نغزی برای گفتن داریم، ولی در عمل به آسیب‌شناسی نیاز داریم.

در نهایت روز جهانی حقوق بشر یادآور این واقعیت است که صلح، عدالت و کرامت انسانی تنها در صورتی قابل دستیابی است که به حقوق یکدیگر احترام بگذاریم و برای تحقق آن تلاش کنیم. بیایید با امید و همبستگی، در مسیر ساختن آینده‌ای بهتر گام برداریم و ایران را به تعبیر فردوسی «سازید همچون بهشت»، «بکشید و نیکی به بار آورید/ چو دیدید سرما بهار، آورید». با شهروندی مؤثر و کنشگری مسئولانه و حکمرانی همکاری‌ها و پذیرا برای فردای بهتر و ایرانی آبادتر و عادلانه‌تر... با احترام به حقوق بشر و شهروندی.

پزشکیان در آیین بزرگداشت چهلمین سالگرد شورای عالی انقلاب فرهنگی؛

ظلمی بالاتر از این نیست

که در برابر علم و راه

درست بایستیم

برگزیده‌ها

هزینه‌های سنگین آلودگی هوا برای کشور از زبان وزیر بهداشت

مرگ سالانه ۵۰ هزار نفر بر اثر آلودگی هوا

کاش همه چیز با هم دیده شود

منت تلویزیون بر سر مردم ایران

گزارش مصاحبه «نیویورک تایمز» باگری کرستل

آیا در آستانه نظم سیاسی تازه‌ای هستیم؟

مدیرعامل ایوان در گفت‌وگو با «شرق»:

در مسیر صنعتی‌سازی ساخت‌وسازها

نگاه

بازگشت به مردم؛

مسیر رسیدن

به مشروعیت پایدار

یادداشتی از قادر باستانی‌تبریزی

یادداشت

جدال «نمی‌گذارند»

و «نمی‌توانید»

حسین حقوقو

کارشناس اقتصادی

«به هرچه می‌خواهیم دست بزنیم، می‌گویند به این دست نزن، در برق مشکل داریم، در آب مشکل داریم، در گاز مشکل داریم... همه چیز پر از مشکل است. به هر جا دست بزنیم، یک جا دردش می‌آید» (آقای پزشکیان ۹/۱۷).

«پزشکیان هم خیلی زود «نمی‌گذارند» خود را شروع کرد... پزشکیان با آن‌همه «کارشناس» که اطراف خود جمع کرده، دوباره به ست نکوهیده «نمی‌گذارند» بازگشت» (روزنامه جوان- ۹/۱۸). با وجود تلاش‌های فراوان و اجرای پروژه وفاق، قصه نمی‌گذاردند و نمی‌توانید بار دیگر در چند دهه اخیر در حال تکرارشدن است. از یک سو دولتی است که سکاندار قوه مجریه است و اگرچه طبق قانون اساسی، مسئولیت اجرای اصول این قانون برعهده اوست (اصل ۱۱۳) اما در دوره‌های مختلف از محدودیت اختیارات خود گلایه و گاه اعتراض‌های شدیدی کرده است (دولت هشتم با لوائح دوگانه) و از سوی دیگر مخالفان اصولگرا یا به عبارتی هسته سخت قدرت، این گلایه‌ها و اعتراضات را ناشی از ضعف دولت‌ها دانسته که ناتوانی خود را در برنامه‌ریزی و مدیریت می‌نویسند. کاهش شدید تعداد رأی‌دهندگان در دو انتخابات اخیر مجلس ریاست‌جمهوری (به‌ویژه در مرحله اول) را می‌توان ناشی از همین معضل ساختاری دانست؛ وضعیتی که در آن مردم دیگر شرکت در انتخابات و رأی‌دادن به رئیس قوه مجریه را کمتر گره‌گشای مشکلات و درد و رنج‌های خود می‌دانند هر روز نیز تشدید می‌شود. به‌راستی مشکل کجاست و منشأ نمی‌گذارند و نمی‌توانید، چیست؟ این چستی را شاید بتوان با نگاهی به سرانجام یک نمونه مشخص که آقای پزشکیان در همین سخنرانی اخیر و و احکامی که صادر کرده، به آن استناد کرده‌اند، پاسخ داد: «سند چشم‌انداز ۱۴۰۴» (از همان روز اول گفتیم که سند چشم‌انداز و سیاست‌های مقام معظم رهبری هدف ماست.

ادامه در صفحه ۵

ادامه در صفحه ۵

ادامه در صفحه ۵